

PK VIII TK 82.2016

(SK 7/16)

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY
KANCLERIA

wpl.
dnia 05. 09. 2016

L.dz. L.zał.

W związku ze skargą konstytucyjną K K o stwierdzenie niezgodności art. 542 § 1 w związku z art. 542 § 3 w związku z art. 547 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.) „w zakresie, w jakim wskazane wyżej przepisy Kodeksu postępowania karnego wyłączają możliwość wniesienia zażalenia na postanowienie o braku podstaw do wznowienia postępowania (oddaleniu wniosku o wznowienie postępowania karnego), bądź też pozostawienia takiego wniosku bez rozpoznania w sytuacji, gdy podstawą wznowienia postępowania jest jedno z naruszeń określonych w art. 439 § 1 k.p.k., a tym samym uniemożliwiają stronie poddanie kontroli instancyjnej decyzji sądu w przedmiocie stwierdzenia braku podstaw do wznowienia postępowania (oddalenia wniosku o wznowienie postępowania) lub pozostawiające go bez rozpoznania, co stawia taką osobę w sytuacji zdecydowanie mniej korzystnej, niż wnioskodawcę, który wniosek o wznowienie postępowania oparł na podstawach innych, niż wymienione w art. 439 § 1 k.p.k., co podważa konstytucyjne zasady równości wobec prawa, prawa do sądu, prawa obywatela do zaskarżania orzeczeń i decyzji oraz zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego”, z art. 32 ust. 1 w związku z art. 78, z art. 45 ust. 1, z art. 77 ust. 2, z art. 78 oraz z art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

– na podstawie art. 53 ust. 1 oraz art. 47 ust. 2 w związku z art. 34 ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1157) –

przedstawiam następujące stanowisko:

- 1) przepisy art. 542 § 3 w związku z art. 547 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.), w zakresie, w jakim nie przyznają skazanemu prawa do wniesienia zażalenia na wydane z urzędu postanowienie sądu okręgowego o stwierdzeniu braku podstaw do wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem z powodu uchybienia wymienionego w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k., nie są niezgodne z art. 78 i art. 176 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz są zgodne z art. 77 ust. 2 i art. 45 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji;
- 2) postępowanie w pozostałym zakresie podlega umorzeniu na podstawie art. 83 ust. 1 w związku z art. 40 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1157) – wobec niedopuszczalności wydania orzeczenia.

UZASADNIENIE

K. K. (dalej: Skarżący) wystąpił do Trybunału Konstytucyjnego ze skargą konstytucyjną przytoczoną na wstępie niniejszego stanowiska. Skarga ta wniesiona została na tle następującego stanu faktycznego i prawnego.

Prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego W
Wydział II Karny z dnia marca 2013 r., sygn. akt , K. K.
skazany został za przestępstwo z art. Kodeksu karnego i in. na karę
ograniczenia wolności.

W dniu grudnia 2014 r. obrońca Skarżącego złożył w Sądzie
Okręgowym w W wniosek o wznowienie postępowania, powołując

jako podstawę prawną m.in. art. 542 § 1 w związku z art. 542 § 3 w związku z art. 439 § 1 pkt 11 Kodeksu postępowania karnego (dalej: k.p.k.).

Postanowieniem z dnia grudnia 2014 r., sygn. akt , Sąd Okręgowy w W Wydział X Karny – Odwoławczy stwierdził brak podstaw do wznowienia postępowania, nie dopatrując się uchybienia o charakterze bezwzględnej przyczyny odwoławczej, wymienionego w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. Jednocześnie, powołując się na ugruntowany w orzecznictwie pogląd (w tym w szczególności na uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2005 r., sygn. akt I KZP 5/05), Sąd Okręgowy zauważył, że procedowanie w sprawie o wznowienie z powodu jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. może nastąpić jedynie z urzędu, zaś ewentualny wniosek strony w tym zakresie traktuje się wyłącznie jako sygnalizację w rozumieniu art. 9 § 2 k.p.k.

Na powyższe postanowienie zażalił się obrońca Skarżącego.

Zarządzeniem z dnia lutego 2015 r. Zastępca Przewodniczącej X Wydziału Karnego Odwoławczego Sądu Okręgowego w W – na podstawie art. 429 § 1 w związku z art. 545 § 1 k.p.k. – odmówił przyjęcia zażalenia jako niedopuszczalnego z mocy ustawy. W uzasadnieniu Zastępca Przewodniczącej powołał się na ugruntowaną linię orzeczniczą, z której wynika, że wznowienie postępowania na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. z powodu jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. może nastąpić jedynie z urzędu. Strona może jedynie zasygnalizować – w trybie art. 9 § 2 k.p.k. – zaistnienie takiego uchybienia sądowi. Sąd zaś – gdy nie stwierdzi takiego uchybienia – nie ma nawet obowiązku wydania w tym przedmiocie jakiegokolwiek decyzji procesowej. Jeśli jednak nawet sąd taką decyzję wyda, to – skoro strona nie ma prawa do złożenia wniosku o wznowienie z przyczyn określonych w art. 542 § 3 k.p.k. – nie przysługuje jej również żądanie kontroli negatywnego stanowiska sądu w drodze środka odwoławczego, a złożone przez stronę

zażalenie jest w takim wypadku niedopuszczalne z mocy ustawy. Przepisy procedury karnej nie przewidują bowiem możliwości zaskarżenia wydanego na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. postanowienia o stwierdzeniu braku podstaw do wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem.

Na zarządzenie to zażalił się obrońca Skarżącego. Zarzucił m.in. naruszenie art. 459 § 2 w związku z art. 547 § 1 k.p.k. poprzez niezasadne stwierdzenie, że nie przysługiwało mu zażalenie na postanowienie z dnia grudnia 2014 r.

Postanowieniem z dnia kwietnia 2015 r., sygn. akt , Sąd Apelacyjny w W utrzymał zaskarżone zarządzenie w mocy. Sąd Apelacyjny podzielił argumentację zawartą w uzasadnieniu zaskarżonego zarządzenia, dodając, że postanowienie stwierdzające brak podstaw do wznowienia postępowania z urzędu nie należy do kategorii orzeczeń, o jakich mowa w art. 459 § 1 k.p.k.

Po wyczerpaniu drogi prawnej Skarżący wniósł, w terminie określonym w art. 47 ust. 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, skargę konstytucyjną, której *petitum* sformułował w sposób przytoczony na wstępie niniejszego stanowiska.

W uzasadnieniu skargi wskazał, że przepisy art. 542 § 1 w związku z art. 542 § 3 w związku z art. 547 § 1 k.p.k. są niezgodne z art. 32 ust. 1 w zw. z art. 78 Konstytucji, albowiem w nieuzasadniony sposób różnicują sytuację osób, które żądają wznowienia postępowania na podstawie art. 540 § 1, 2 i 3 k.p.k., art. 540a k.p.k. i art. 540b § 1 k.p.k., oraz osób, które żądają wznowienia postępowania na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. O ile bowiem osobom należącym do tej pierwszej kategorii przysługuje zażalenie na postanowienie oddalające wnioski o wznowienie lub pozostawiające go bez rozpoznania, o tyle osobom należącym do drugiej z wymienionych kategorii nie służy prawo do uruchomienia kontroli instancyjnej niekorzystnej dla nich decyzji.

Zróznicowanie takie jest rażąco niesprawiedliwe, gdyż wznowienie na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. odnosi się do uchybień najwyższej rangi, tj. do bezwzględnych przyczyn odwoławczych wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k.

Zdaniem Skarżącego, z art. 78 i art. 176 § 1 Konstytucji wynika, że jako zasadę należy przyjmować zaskarżalność orzeczeń sądu pierwszej instancji, a wyjątki od tej reguły muszą być wyrażone wprost w ustawie. Tymczasem przepis art. 547 § 1 k.p.k. w żaden sposób nie ogranicza możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie o oddaleniu wniosku o wznowienie postępowania w sytuacji, w której jako podstawę wznowienia wskazuje się naruszenie przewidziane w art. 439 § 1 k.p.k. – chyba że orzekł o tym sąd apelacyjny lub Sąd Najwyższy. Tym samym, zdaniem Skarżącego, pozbawienie go prawa do kontroli instancyjnej postanowienia z dnia grudnia 2014 r. naruszyło art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Kwestionowana regulacja prawna jest, w ocenie Skarżącego, niezgodna również z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2 Konstytucji. Z tego pierwszego przepisu wynika prawo do ukształtowania procedury sądowej zgodnie z wymogami sprawiedliwości, a więc z poszanowaniem zasad równości obywateli wobec prawa oraz dwuinstancyjności postępowania. Tak ukształtowana procedura nie może zawierać niekonstytucyjnych pominięć prawodawczych. Tymczasem niewprowadzenie do k.p.k. możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie stwierdzające brak podstaw do wznowienia postępowania karnego z powodu jednego z naruszeń wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. stanowi przykład nieuzasadnionego, arbitralnego i nieproporcjonalnego pominięcia, ograniczającego prawo strony do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, a więc prawo do sądu.

Podsumowując skargę, Skarżący stwierdził, że kwestionowany przez niego brak możliwości zaskarżenia postanowienia o stwierdzeniu przez sąd braku podstaw do wznowienia postępowania wynika z art. 542 § 1 w związku z

art. 542 § 3 w związku z art. 547 § 1 w związku z art. 459 § 1 k.p.k. (tego ostatniego przepisu nie powołał jednak w *petitum* skargi ani nie wskazał go jako przedmiotu kontroli w uzasadnieniu skargi).

Merytoryczne odniesienie się do zarzutów przedstawionych przez Skarżącego poprzedzić należy rozważeniem kwestii formalnych. Pierwszą z nich jest oznaczenie przedmiotu kontroli.

Zgodnie z poglądem utrwalonym w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, w procedurze inicjowanej skargą konstytucyjną przedmiotem badania może być jedynie norma, na podstawie której wydane zostało orzeczenie lub decyzja naruszająca konstytucyjne prawa lub wolności (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2007 r., sygn. akt SK 40/06, OTK ZU nr 10/A/2007, poz. 137). Art. 79 Konstytucji nie gwarantuje możliwości kwestionowania każdego przepisu kształtującego sytuację prawną skarżącego, ale jedynie takiego, który stanowił podstawę normatywną orzeczenia. Skarga konstytucyjna nie może zmierzać do inicjowania postępowania o charakterze abstrakcyjnym (*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 lipca 2005 r., sygn. akt SK 25/03, OTK ZU nr 7/A/2005, poz. 83).

Podstawą normatywną stwierdzenia niedopuszczalności zażalenia Skarżącego na postanowienie Sądu Okręgowego z dnia grudnia 2014 r. był w pierwszej kolejności przepis art. 542 § 3 k.p.k., z którego – zgodnie z wykładnią przyjętą przez Sąd Najwyższy w powołanej wyżej uchwale z dnia 24 maja 2005 r., sygn. akt I KZP 5/05 – wynika, że wznowienie postępowania w związku z ujawnieniem się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. może nastąpić tylko z urzędu, nie zaś na wniosek strony (OSNKW 2005, nr 6, poz. 48). W sprawie Skarżącego orzekł Sąd Okręgowy, zaś przedmiotem jego rozpoznania było wyłącznie istnienie podstawy wznowienia określonej w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. Z kolei w postanowieniu z dnia kwietnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny uznał, że od kwestionowanego przez Skarżącego postanowienia stwierdzającego brak podstaw do wznowienia postępowania z urzędu, wydanego podstawie art. 542 § 3 k.p.k., nie przysługuje zażalenie, albowiem nie należy ono do kategorii orzeczeń, o jakich mowa w art. 459 § 1 k.p.k. Wreszcie, jak wynika z powołanego w zarządzeniu z dnia lutego 2015 r. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2008 r., sygn. akt V KZ 27/08 (R-OSNKW 2008/1147), możliwości zaskarżenia orzeczenia wydanego po myśli art. 542 § 3 k.p.k. nie przewiduje żaden przepis szczególny (art. 459 § 2 *in fine* k.p.k.), gdyż – zgodnie z treścią art. 547 § 1 k.p.k. – w postępowaniu wznowieniowym zażalenie przysługuje wyłącznie na postanowienie oddalające wnioski oraz na postanowienie pozostawiające wniosek bez rozpoznania [pogląd ten podzielił Sąd Apelacyjny w Łodzi w postanowieniu z dnia 21 września 2011 r., sygn. akt II AKz 459/11 (Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Łodzi nr 1/2012), na które z kolei powołał się Sąd Apelacyjny w sprawie Skarżącego].

Zgodnie z poglądami doktryny, w art. 547 § 1 k.p.k. uregulowano kwestię formy i treści rozstrzygnięć sądu wznowieniowego, a także zaskarżalności wydawanych w postępowaniu wznowieniowym decyzji (por. komentarze do art. 547 § 1 k.p.k. zawarte w: D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Tom II, wyd. II, Wolters Kluwer 2015; F. Prusak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Wydawnictwo Prawnicze 1999). Z kolei w orzecznictwie sądów utrwalili się poglądy, że z art. 542 § 3 k.p.k. wynika możliwość wydania przez sąd wznowieniowy działający z urzędu na skutek sygnalizacji, o której mowa w art. 9 § 2 k.p.k., orzeczenia o braku podstaw do wznowienia postępowania karnego. Jeśli zatem sąd takie orzeczenie wyda, to – jako niewymienione w art. 547 § 1 k.p.k. – nie podlega ono kontroli instancyjnej w drodze zażalenia [por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 czerwca 2009 r., sygn. akt V KZ 31/09 (OSNKW 2009, z. 10, poz. 90) oraz z dnia 21 maja 2008 r., sygn. akt V KZ 27/08, *op. cit.*].

Skarżący stwierdza, że nie kwestionuje faktu, iż w sytuacji wystąpienia którejkolwiek z przesłanek do wznowienia postępowania karnego, wskazanych w art. 439 § 1 k.p.k., wznowienie postępowania karnego nastąpić może wyłącznie w urzędzie (s. 7 skargi).

Zatem, mając na uwadze wyżej przytoczone przesłanki dopuszczalności skargi konstytucyjnej, skargę K K. należy uznać za dopuszczalną – z uwagi na przedmiot kontroli – w części, w jakiej Skarżący zarzuca niekonstytucyjność art. 542 § 3 w związku z art. 547 § 1 k.p.k. w zakresie, w jakim przepisy te nie przyznają skazanemu prawa do wniesienia zażalenia na wydane z urzędu postanowienie sądu okręgowego o stwierdzeniu braku podstaw do wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem z powodu uchybienia wymienionego w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. Natomiast w pozostałym zakresie postępowanie – jako wykraczające poza granice określone w art. 79 Konstytucji – winno zostać umorzone na podstawie art. 83 ust. 1 w związku z art. 40 ust. 1 pkt 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym.

Uwzględniając z kolei obowiązującą w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym zasadę *falsa demonstratio non nocet* oraz analizując treść skargi, ocenić należy, iż K K. skarży się w istocie na nierówne traktowanie przez ustawodawcę skazanych, którzy domagają się wznowienia postępowania karnego w trybie określonym w art. 542 § 3 k.p.k., w porównaniu do skazanych, którzy domagają się wznowienia na podstawie innych przepisów zawartych w rozdziale 56 k.p.k. (*Wznowienie postępowania*). To nierówne, w ocenie Skarżącego, traktowanie wyraża się w niemożności uruchomienia przez tę pierwszą grupę skazanych kontroli instancyjnej niekorzystnych dla nich postanowień sądu okręgowego. Stąd też konstytucyjność art. 542 § 3 w związku z art. 547 § 1 k.p.k. w opisanym wyżej zakresie winna być badana w odniesieniu do art. 78 i art. 176 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji oraz do art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Odnosząc się do pierwszej z powołanych grup wzorców konstytucyjnych, zauważyć należy, że art. 78 Konstytucji, gwarantujący prawo do zaskarżania orzeczeń wydanych w pierwszej instancji, oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji, statuujący – jako rozwinięcie wymienionego prawa – ustrojowy obowiązek ukształtowania dwuinstancyjnego postępowania sądowego, nie są w tej sprawie adekwatnymi wzorcami kontroli. Zgodnie bowiem z utrwalonym w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego poglądem, sądem pierwszej instancji jest ten sąd, przed którym rozpoczyna się postępowanie sądowe, w wyniku którego organ ten ma wydać rozstrzygnięcie dotyczące sporu istniejącego między stronami, zaś o kwalifikacji postępowania jako pierwszej lub drugiej instancji nie może rozstrzygać jedynie fakt, że sąd w pewnym zakresie dokonuje nowych ustaleń lub rozpoznaje daną kwestię po raz pierwszy. Tymczasem sąd okręgowy, orzekając w kwestii wznowienia postępowania karnego, nie rozpoczyna postępowania, w wyniku którego ma zostać wydane rozstrzygnięcie co do istoty sprawy. Istotą sprawy jest bowiem kwestia odpowiedzialności karnej oskarżonego. Orzekając zatem w przedmiocie wznowienia postępowania, sąd ten nie odnosi się do tak rozumianej istoty sprawy, a jedynie bada, czy istnieją podstawy do wznowienia postępowania (*vide* – wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 12 stycznia 2010 r., sygn. akt SK 2/09, OTK ZU nr 1/A/2010, poz. 1 oraz z dnia 11 czerwca 2013 r., sygn. akt SK 23/10, OTK ZU nr 5/A/2013, poz. 57¹). Stąd też sąd okręgowy nie jest sądem pierwszej instancji w rozumieniu art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji. Ponadto, art. 32 ust. 1 Konstytucji nie może stanowić samodzielnego wzorca kontroli konstytucyjnej w procedurze zainicjowanej skargą konstytucyjną, a naruszenie zasady równości musi zostać powiązane z konstytucyjnym prawem podmiotowym. Tym samym, przepisy art. 542 § 3 w związku z art. 547 § 1 k.p.k., w opisanym zakresie, nie są niezgodne z art. 78 i art. 176 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

¹ Zauważyć należy, że w tym ostatnim wyroku Trybunał Konstytucyjny badał konstytucyjność art. 547 § 1 k.p.k., jednak w zakresie innym niż objęty skargą K K.

Gdy chodzi o drugą z powołanych grup wzorców, przypomnieć należy, że art. 77 ust. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji łączy komplementarna więź polegająca przede wszystkim na tym, że pierwszy z tych przepisów stanowi dopełnienie i gwarancję dla prawa zagwarantowanego w drugim. Aczkolwiek Konstytucja (z wyjątkiem sytuacji uregulowanej w jej art. 190 ust. 4) nie gwarantuje prawa do wznawiania postępowania, to problem konstytucyjny w niniejszej sprawie nie dotyczy dostępu do skargi o wznowienie postępowania. Konstytucyjny zakaz zamykania drogi sądowej odnosi się bowiem nie tylko do prawa dostępu do sądu: z uwagi na ścisły związek art. 77 ust. 2 z art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz możliwość pośredniego zamknięcia drogi sądowej przez ustawodawcę należy uznać, że art. 77 ust. 2 ustawy zasadniczej wiąże się z wszystkimi elementami prawa do sądu. Brak możliwości złożenia zażalenia na postanowienie sądu okręgowego o stwierdzeniu braku podstaw do wznowienia postępowania z urzędu może być więc oceniany łącznie z perspektywy zasady sprawiedliwości proceduralnej z art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz symetrycznego wówczas zakazu pośredniego zamykania drogi sądowej (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 stycznia 2010 r., sygn. akt SK 2/09, *op. cit.*).

Wśród najistotniejszych wymogów rzetelnej i sprawiedliwie ukształtowanej procedury należy wskazać m.in. nakaz wysłuchania stron, którego istotnym elementem jest umożliwienie stronom postępowania przedstawienia swoich racji i obrony swych interesów – również przez odpowiednie środki zaskarżenia (*vide – ibidem*).

Ponieważ skarżący podnosi zarzut nierównego traktowania podmiotów domagających się – w trybie sygnalizacji bądź wniosku – wznowienia postępowania karnego w zakresie dopuszczalności zażalenia na negatywną decyzję sądu okręgowego w tym przedmiocie, przypomnieć należy, że wyrażona w art. 32 ust. 1 Konstytucji zasada równości polega na tym, iż wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się daną cechą istotną (relewantną)

mają być traktowane równo. Należy zatem najpierw ustalić, czy istnieje wspólna cecha relewantna pomiędzy porównywanymi sytuacjami. Dopiero bowiem stwierdzenie, że sytuacje „podobne” zostały przez prawo potraktowane odmiennie, wskazuje na możliwość naruszenia zasady równości (*vide* – np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 lutego 2009 r., sygn. akt SK 34/07, OTK ZU nr 2/A/2009, poz. 10 oraz powołane tam orzecznictwo).

Dla rozstrzygnięcia tej ostatniej kwestii kluczowe znaczenie ma wykładnia art. 542 § 3 k.p.k. dokonana przez Sąd Najwyższy we wspomnianej wyżej uchwale z dnia 24 maja 2005 r., sygn. akt I KZP 5/05 (cytowanej w sprawie Skarżącego również w uzasadnieniu zarządzenia Zastępcy Przewodniczącej X Wydziału Karnego Odwoławczego Sądu Okręgowego w W z dnia lutego 2015 r.). Sąd Najwyższy stwierdził w szczególności, że:

- nadając przepisowi art. 542 k.p.k. jego aktualne brzmienie – co dokonane zostało w ustawie z dnia 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. Nr 17, poz. 155) – ustawodawca nie sformułował wyraźnej dyrektywy przesądzającej o tym, czy okoliczności wskazane w art. 439 § 1 k.p.k. stanowią podstawę wznowienia postępowania wyłącznie *ex officio*, czy też mogą być również powoływane jako podstawa stosownego wniosku stron;
- uzasadnienie projektu zmian wprowadzonych wspomnianą nowelą również nie dostarcza jednoznacznych wskazówek w tej materii²;
- w stanie prawnym obowiązującym do wejścia w życie wymienionej noweli, wznowienie postępowania mogło nastąpić jedynie na wniosek

² Chodzi tutaj o przedstawiony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, który wpłynął do Sejmu 20 grudnia 2001 r. – druk nr 182.

- strony, zaś okoliczności wymienione w art. 439 § 1 k.p.k. (tzw. bezwzględne przyczyny odwoławcze) w ogóle nie były podstawami wznowienia;
- nowelizacja dokonana ustawą z dnia 10 stycznia 2003 r. zawiera dwa zasadnicze elementy: umożliwia podjęcie z urzędu postępowania w przedmiocie wznowienia oraz wprowadza okoliczności wymienione w art. 439 § 1 k.p.k. jako samodzielną przesłankę uruchomienia tego postępowania;
 - okoliczności wymienione w art. 439 § 1 k.p.k. nie zostały – jako podstawa wznowienia postępowania – włączone do art. 540 lub art. 540a k.p.k., a tym samym w wyniku nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 10 stycznia 2003 r. dla stron nadal pozostają dostępne wyłącznie te okoliczności, jakie wskazano w art. 540 i art. 540a k.p.k.;
 - bezwzględne przyczyny odwoławcze jako podstawa wznowienia postępowania zostały wymienione w przepisie art. 542 § 3 k.p.k. w bezpośrednim powiązaniu z przywróceniem inicjatywy działania *ex officio* w zakresie wznowienia postępowania;
 - skoro ustawodawca – pomimo generalnej deklaracji możliwości wznowienia postępowania zarówno na wniosek stron, jak i z urzędu (art. 542 § 1 k.p.k.) – wyeliminował działanie *ex officio* w stosunku do części podstaw wznowienia (tj. okoliczności wymienionych w art. 540 i art. 540a k.p.k.), to nie było przeszkód, aby w odniesieniu do innych podstaw z kolei uznać za dopuszczalne jedynie działanie z urzędu;
 - dopuszczenie możliwości uczynienia okoliczności wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. podstawą wniosków stron stwarzałoby niezrozumiałą relację między instytucjami kasacji i wznowienia postępowania – oba te, jakże różne, nadzwyczajne środki zaskarżenia miałyby mieć tę samą podstawę dostępną dla wszystkich stron procesowych, ale raz obarczoną

- istotnymi ograniczeniami (w zakresie terminów i wymagań formalnych, w tym opłat), a w drugim przypadku – wolną od tych samych rygorów;
- wprowadzenie bezwzględnych przyczyn odwoławczych jako nowej podstawy wznowienia postępowania pozostawało w bezpośrednim związku z jednoczesnym wyeliminowaniem z procedury karnej instytucji nieważności orzeczeń; to posunięcie ustawodawcy nie było zaś połączone jedynie z przemieszczeniem przesłanek nieważności (co do której inicjatywa stron nie była niczym skrzepowana) do instytucji wznowienia postępowania, gdzie również taka inicjatywa nie doznawałaby ograniczeń – motywem rezygnacji z instytucji nieważności orzeczeń były doświadczenia wskazujące na próby powszechnego wykorzystywania wniosku o stwierdzenie nieważności jako kolejnego środka odwoławczego (*vide – op. cit.*).

W świetle powyższych ustaleń Sądu Najwyższego uznać należy, że sytuacja prawna skazanych, którzy w trybie art. 9 § 2 k.p.k. sygnalizują sądowi okręgowemu zaistnienie uchybienia wymienionego w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. jako podstawy do wznowienia postępowania karnego z urzędu w trybie art. 542 § 3 k.p.k., jest zasadniczo inna niż sytuacja podmiotów, którym – zgodnie z innymi przepisami rozdziału 56 k.p.k. – przysługuje prawo do wniesienia wniosku o wznowienie postępowania. Tylko bowiem tej pierwszej kategorii osób przysługuje dodatkowo prawo podniesienia tych samych uchybień w kasacji wniesionej na zasadach określonych w rozdziale 55 k.p.k. (*Kasacja*). Oznacza to zaś m.in., że w przypadku, gdy skazani ci nie mogą z przyczyn formalnych wnieść kasacji samodzielnie, przysługuje im prawo sygnalizowania ewentualnych bezwzględnych przyczyn odwoławczych Ministrowi Sprawiedliwości – Prokuratorowi Generalnemu lub Rzecznikowi Praw Obywatelskich w celu wywiedzenia przez te podmioty kasacji w szczególnym trybie określonym w art. 521 § 1 k.p.k. Tego rodzaju

„uprzywilejowanie” nie dotyczy natomiast ani osób składających do sądu wniosek o wznowienie na podstawie art. 540 lub art. 540a k.p.k., o których wspomina Sąd Najwyższy w powołanej uchwale, ani też osób składających taki wniosek na podstawie art. 540b k.p.k., dodanego ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz. U. Nr 191, poz. 1135), tj. już po wydaniu powołanej uchwały Sądu Najwyższego³.

W świetle powyższego uznać należy, że porównywane kategorie podmiotów nie charakteryzują się wspólną cechą relewantną w rozumieniu, wyrażonej w art. 32 ust. 1 Konstytucji, zasady równości traktowania. Tym samym przepisy art. 542 § 3 w związku z art. 547 § 1 k.p.k., w opisanym zakresie, są zgodne z art. 77 ust. 2 i art. 45 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Z tych wszystkich względów wnoszę jak na wstępie.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego
Robert Hernand
Zastępca Prokuratora Generalnego

³ „Zwrócić trzeba uwagę, że ustawodawca, mówiąc w art. 540b § 1 pkt 1 o rozpoznaniu sprawy pod nieobecność oskarżonego, ma przede wszystkim na myśli sytuacje, kiedy rozpoznanie sprawy i wydanie orzeczenia pod nieobecność oskarżonego było w pełni dopuszczalne w świetle przepisów kodeksu postępowania karnego. W przypadku bowiem, gdy nie było podstaw do prowadzenia rozprawy pod nieobecność oskarżonego, zachodzić będzie inna podstawa wznowienia – uchybienie określone w art. 439 § 1 pkt 11. Nie ma zatem wówczas potrzeby sięgania do wznowienia postępowania na podstawie art. 540b § 1 pkt 1” (S. Steinborn, [w] L. Paprzycki (red.), *Komentarz aktualizowany do art. 425-673 Kodeksu postępowania karnego*, LEX/el. 2015, komentarz do art. 540b – teza 6).